

УДК 656.2.001.73 (4/9)

О.І. Зоріна, д-р екон. наук, професор

О. В. Сиволовська, канд. екон. наук, доцент

А.В. Зорін, старш. викладач

Український державний університет залізничного транспорту

ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЯК НАПРЯМУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Постановка проблеми. Одним з найважливіших напрямів підвищення рівня конкурентоспроможності залізничного транспорту України є удосконалення якості вантажних перевезень і розробка нових стандартів обслуговування вантажовласників. Ефективним інструментом планування, контролю і управління сучасними вантажними перевезеннями є транспортна логістика. Тому її практичне застосування у діяльність залізниць є найсучаснішою задачею, яка стоїть перед залізничниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам ефективного використання логістичних інструментів для підвищення якості вантажних перевезень присвячені наукові праці авторів: М.В. Макаренка, Ю.М. Цветкова, Н.Д. Ілловайського, С.Ю. Єлісеева, Д.Г. Ейтутіса, О.Г. Харчука та ін. З метою пошуку оптимальних шляхів застосування логістичної концепції на транспорті за спільною ініціативою Міністерства інфраструктури України і Державної адміністрації залізничного транспорту України на базі УкрДАЗТ і ДЕГУТ неодноразово проводились Міжнародні науково-практичні конференції з даної тематики.

Метою статті є розробка науково-практичних рекомендацій зі створення комплексної маркетингово-логістичної системи управління транспортним підприємством, яке займається вантажними перевезеннями. Створення транспортної логістичної системи дозволить значно скоротити час передачі вантажних одиниць із одного виду транспорту на інший, раціонально використовувати існуючі і проєктовані потужності інфраструктури всіх видів транспорту, розширити перелік і підвищити якість послуг, що надаються при транспортуванні вантажів «від дверей до дверей» і «точно в термін».

Викладення основного матеріалу. Розробка транспортної логістичної стратегії підприємства починається з визначення потреб споживачів транспортної продукції, а також оцінки переваг і витрат, які пов'язані з задоволенням цієї потреби. Споживачі транспортних послуг віддають перевагу швидкій доставці, а деякі навіть вносять за неї суттєву доплату, бо це допомагає їм оптимізувати процес транспортування. Керівники підприємств транспортної галузі вже побачили, що низький рівень задоволення потреб споживачів призводить до високого рівня втрачених замовлень, а тариф за послугу завжди повинен бути обґрунтований високим рівнем транспортного сервісу.

Робітникам сфери транспортного обслуговування треба пам'ятати, що транспортні витрати є вагомою складовою процесу розподілу товарів. Кожен вантажовласник, при виборі окремого виду транспорту, аналізує не тільки вартість доставки, а також швидкість, рівень та гнучкість обслуговування, частоту відправлень, надійність, наявність шляхів сполучення.

На практиці вантажовласники використовують декілька варіантів перевезень товарів: на склади, до дилерів, до кінцевих споживачів. При зміні витрат на транспортування підприємство може вибирати і інші способи доставки вантажів їх контрагентам. Останнім часом деякі підприємства доручають весь процес транспортування зовнішнім експедиторським компаніям шляхом укладення з ними субугод. Багато виробників готової продукції та інші учасники процесу розуміють, що питання доставки вантажів не належить до їх компетенції, і доручають виконувати це завдання професіоналам.

Експертне порівняння варіантів перевезення вантажів різними видами транспорту наведено в таблиці.

Аналіз даних таблиці показує, що в типових умовах при традиційних підходах до вибору виду транспорту в залежності від відстані перевезень, маси однієї відправки, частоти, географічного та інших факторів найбільш привабливим є автотранспорт, який за трьома показниками з 6, на думку

експертів, набрав найбільшу кількість балів (43). На другому місці – залізничний (31). Усі інші мають перевагу тільки за деякими показниками.

Варіанти перевезення вантажів різними видами транспорту

Критерії	Вага показника	Залізниця	Автотранспорт	Повітряний транспорт	Вантажні судна	Трубопровідний транспорт
Швидкість	0,15	3	4	5	2	1
Частота обслуговування	0,2	4	5	3	2	5
Надійність	0,15	3	4	3	2	4
Вартість	0,15	2	2	1	3	5
Доступність	0,25	3	5	2	2	1
Гнучкість	0,1	3	5	2	2	1
Кількість отриманих балів	1,0	31	43	26	22	28

В конкретних умовах кожен з видів транспорту має свою перевагу та сферу застосування, яка визначається за допомогою питомих витрат на одну тону перевезеного вантажу і на один тонно-кілометр транспортної роботи.

Для успішного функціонування на ринку перевезень залізничники повинні використовувати результати науково-дослідницьких робіт, пов'язаних зі збором інформації, необхідної для планування діяльності і полегшення пошуку оптимальних рішень, встановленням контактів, організацією перевезень, фінансуванням, прийняттям відповідальності за перевезення з врахуванням фактору ризику.

Що стосується логістичних показників, які потрібно приймати до уваги при організації перевезень, то ними можуть бути витрати на логістику, швидкість обігу матеріалу, витрати на одиницю відвантаженої продукції, витрати на 1 тонно-кілометр перевезень, ступінь використання складських потужностей, коефіцієнт використання транспортних засобів, величина ризику, пов'язаного з підтриманням запасів, і інші показники використання основних засобів.

Одна із цінностей логістики полягає в розробленні єдиного виробничо-транспортного процесу, який діє на основі спільного планування, оперативного управління матеріальними та інформаційними

потоками. Для цього утворюються логістичні системи, функціонування яких забезпечує високий рівень суспільного виробництва.

Логістичні системи передбачають чітку послідовність виконання технологічних операцій у виробничо-транспортному ланцюзі. Важливим чинником забезпечення ритмічної роботи промислових підприємств, де відбувається єдиний технологічний виробничо-транспортний процес, є логістичний ланцюг доставки вантажів до місця призначення. Організація такого ланцюга на основі збалансування економічних інтересів виробництва і залізниць, з використанням системного підходу, забезпечує оптимізацію виробничого процесу і технології перевезень, гармонічний розвиток і вдосконалення діяльності підприємств реального сектора економіки.

Особливе значення в логістичній системі має стратегічне планування, коли вивчають поведінку зовнішнього середовища, порівнюють можливі ситуації і визначають, які заходи в якому випадку можна вживати. До методів стратегічного планування в логістиці відносяться науковий прогноз, творчий метод, історичний: прогноз і метод екстраполяції. Побудова технологічного процесу повинна базуватись на задоволенні потреб постачальників, споживачів і транспорту.

Основними критеріями ефективності управління матеріальним потоком можуть бути найкоротша відстань переміщення, мінімізація часу і витрат на операції руху.

В процесі управління матеріальним потоком реалізуються такі функції, як планування (оптимізація траєкторії руху, мінімізація часу товароруху, формування самого потоку, встановлення інтенсивності вантажного потоку, розроблення графіка руху потоку, розрахунок потреб в ресурсах для здійснення потоку), оперативне регулювання (реалізація позапланового режиму руху потоку, диспетчерське управління переміщенням), облік (виконання інформаційних завдань, які пов'язані зі збором інформації, веденням оперативного та статистичного обліку), контроль (перевірка відповідності параметрів руху запланованим значенням, відповідності окремих елементів потоку встановленим нормам і нормативам), аналіз (встановлення причинно-наслідкових зв'язків між результатами та витраченими коштами, виявлення впливу окремих факторів на фактичні параметри потоку), розрахунок ефективності управління і функціонування потоку в цілому.

Використання логістики дозволяє поліпшити рівень транспортного обслуговування не стільки за рахунок роботи транспортних підрозділів, скільки за рахунок максимальної узгодженості дій щодо комплексу робіт з постачання, збуту і перевезень на відміну від старого методу ізольованого

управління вантажними перевезеннями. Використання макрологістики дає можливість скорегувати управління вантажопотоками починаючи з найвищого рівня.

Головна організаційно-економічна перевага такого управління – це забезпечення комплексного обліку всіх витрат, пов'язаних з ввозом і вивозом вантажів, і не тільки в разі зміни транспортних тарифів, але і з урахуванням інших факторів [1].

Ефективність логістики може бути визначена і показниками високого рівня організації виробництва, економії матеріальних та грошових коштів, рівнем запасів, часом знаходження матеріалів в процесі переміщення за логістичним ланцюгом, тривалістю циклу обслуговування замовлення, рівнем сервісу і його якістю, величиною партії вантажів, що відправляються, адаптивністю, стійкістю, маневреністю до умов ринку, що змінюється, рівнем використання виробничих потужностей. Транспортні витрати в логістичному ланцюгу складають близько 30 % всіх витрат, пов'язаних з використанням та проведенням наукових досліджень за допомогою логістичних підходів [2, с. 40].

Для характеристики товароруку основним показником є ефективність процесу руху матеріального потоку, що впливає на зменшення витрат на транспортування та одержання максимального прибутку від виконаних перевезень.

Маркетингово-логістичне супроводження перевезень вантажів є основним інструментом вибору продукції на товарних ринках та її доставки точно за терміном при мінімальних витратах трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Така доставка сприяє функціонуванню всієї економічної системи та дозволяє суттєво скоротити запаси на складах підприємств.

В основу побудови і функціонування логістичної системи покладено принцип системного підходу, який проявляється в інтеграції і чіткій взаємодії всіх елементів системи, обліку сукупності, витрат протягом всього логістичного ланцюга з орієнтацією на ринок та розвиток послуг сервісу на сучасному рівні, забезпечення гнучкості, надійності та його високої якості

Ці підходи мають високий потенціал економічної ефективності, який проявляється на достатньому рівні організації виробництва, економії натуральних та фінансових показників.

Проблема скорочення рівня запасів при доставці вантажів точно у визначений термін за ринкових умов переважає всі інші, які з нею пов'язані. Підрахунки показують, що заморожування капіталу в запасах у замовників транспортних послуг досягає більше третини через неякісне

їхнє забезпечення, підтримування їх на рівні від 20 до 40 % всіх витрат користувача, включаючи і транспортно-складські операції.

Доставка вантажів точно в термін дозволяє в два рази скоротити час на виконання замовлення клієнта, наполовину скоротити рівень запасу і зменшити тривалість виконання замовлення на підприємстві, що виготовляє продукцію. Якщо прийняти витрати на логістику за 100 %, то, за даними обстежень спеціалістів, на перевезення магістральним транспортом припадає до 40 %, складські перевантажувальні операції і операції схоронності – 25-45 %, пакування – до 15-20 %.

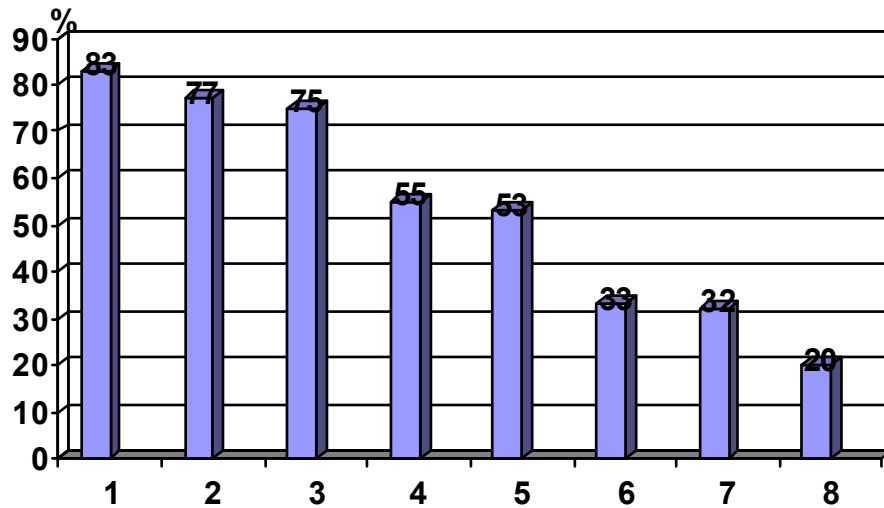
При вирішенні проблеми логістичного обслуговування використовуються показники організації перевезень і сфери якості транспортної продукції та рівень їхньої доцільності. До ключових параметрів якості транспортного обслуговування користувачів належать:

- час від одержання замовлення до його виконання;
- надійність і можливість доставки за потребою;
- наявність запасів, стабільність постачання;
- повнота та міра доступності виконання замовлення;
- об'єктивність тарифів і регулярність інформації про витрати на обслуговування;
- пропозиції про можливість одержання кредитів;
- ефективність технології і переробки вантажів на складах;
- якість упаковки, а також здійснення пакетних і контейнерних перевезень.

Кожний з показників відіграє важливу роль в залежності від конкретних ринкових умов. Маркетингові дослідження, проведені західним фахівцями, дають картину ранжирування показників якості обслуговування, яка представлена на рисунку [3, с. 11].

Чіткість обслуговування споживачів характеризується тривалістю циклу обслуговування, який вимірюється часом від одержання замовлення до його виконання. Суттєвим показником сервісу є рівень обслуговування, який визначається динамікою величини витрат.

Для визначення оптимального рівня обслуговування здійснюється балансування витрат, доходів і прибутку, при якому реалізується принцип компромісного рішення, який полягає в досягненні найкращого співвідношення між цінами та рівнем обслуговування, витратами і доходами. Весь процес визначення оптимального рівня обслуговування зводиться до співставлення витрат, які пов'язані з поліпшенням рівня обслуговування, а також з втратою доходів на ринку, які зростають при зменшенні кількості послуг. В результаті такого балансування знаходиться деякий оптимум рівня обслуговування.

1- ступінь надійності поставок; 2 – час транспортування; 3 – транспортні витрати; 4 – рівень гнучкості; 5 – схоронність; 6 – швидкість обробки інформації і реклама; 7 – витрати на упаковку; 8- витрати на страхування

Оцінка значущості транспортно-логістичних показників

Висновки. Наведені маркетингово-логістичні підходи до планування та управління якістю транспортного обслуговування показують, що в практиці експлуатаційної діяльності залізниць є багато невикористаних резервів повноцінне використання яких дозволить значно підвищити ефективність перевізного процесу.

Бібліографічний список: 1. Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 №273/96-ВР. 2. Бельницький Д.С. Логистические управляющие системы как средство оптимизации системы управления в транспортном комплексе [Текст] / Д.С. Бельницький // Ж.-д. транспорт. – Сер. Маркетинг и коммерческая деятельность. ЭИ/ЦНИИТЭИ. – 2005. – Вып. 3. – С. 35–40. 3. Елисеев, С.Ю. Управление экспортными грузопотоками на основе принципов логистики [Текст] / С.Ю. Елисеев, М.М. Богатырев, В.Н. Зубков, Е.В. Голубева // Железнодорожный транспорт. – 2007. – № 10. – С. 7–11.

Зорина Е.И., Сиволовская Е.В., Зорин А.В. Применение логистической концепции как повышение качества грузовых перевозок. В статье рассмотрены основные маркетингово-логистические подходы к планированию и управлению качеством транспортного обслуживания грузовладельцев с целью повышения уровня конкурентоспособности железных дорог. Определено, что эффективным инструментом планирования, контроля и управления современными

грузовыми перевозками является транспортная логистика. В работе приведено экспертное сравнение вариантов перевозки грузов различными видами транспорта. Авторами сделаны выводы, что в конкретных условиях каждый из видов транспорта имеет свое преимущество и сферу применения, которая определяется с помощью удельных затрат на одну тонну перевозимого груза и на один тонно-километр транспортной работы.

Zorina E., Sivolvskaya E., Zorin A. Application of logistic conception how upgrading freight transportations is. In the article the basic marketing and logistical approaches to planning and quality management of transport services for cargo owners in order to increase the competitiveness of the railways are considered. It is determined that an effective instrument for planning, monitoring and management of modern freight is transport logistics. We give a comparison of experts about variants of cargo transportation by different modes of transport. The authors concluded that in the specific circumstances the each mode of transport has its own advantage and the scope of use which is determined by the unit cost per ton of cargo carried on and by a ton-kilometer of transport work.